

HTG 140

MILLANG

Hugo Treffneri gümnaasium

aastast 1926

HTG - perekond, kes annab meile tiivad

Hugo Treffneri gümnaasiumi 140. aastapäev... Sünnipäeval ei tähistata me ainult kooli ajaloolist verstaaposti, vaid ka aastaid täis teadmisi, sõprust ja pühendumust. Siin, selle väärrika koolimaja seinte vahel, on õpitud rohkem kui lihtsalt koosinusteooreemi ja Tammsaare teoseid. Oleme õppinud eluks vajalikke teadmisi, et lennata võimalikult kaugemale, samal ajal oma juuri austades. Hugo Treffneri gümnaasium on teejuhiks, kus ideed saavad tiivad. Kipume aga unustama, kes meile need eeldused annavad - need on õpetajad. Peaksime mõistma, et õpetajad on ühiskonna selgroog, tänu kellele kujunevad välja ja leiavad oma tee mitte üks põlvkond, vaid põlvkonnad. Kooli rikkaliku pärandi tähistamise kõrval peaksime püüdlema ka selle poole, et tagada õpetajatele õiglane ja väärikas tasu nende hindamatu töö eest.

Meie kool ei tähistata mitte ainult sünnipäeva, vaid ka kogukonda, kust kujunevad tõelised sõbrused ja kus kogetakse unustamatuid hetki. Hugo Treffneri gümnaasiumi tee on täis väljakutseid, kuid igati meist kõnnib sellel teel uhkusega, teades, et oleme osa suurest, tugevast ja ühtsest perekonnast. Õnnitleme sind, Hugo Treffneri gümnaasium, suurejoonelise 140. aastapäeva puhul!

Hugo ja kool

Marta Eller, D23

Tihti jalutan ma Toomemäel, öösel, pimedas ja ükski. Rühin üles mäest, mitte trepist. Miks mitte, ma ei eksi. Vaatan taeva poole, näen üle linna valguvat valgust. Nii ilus, mul pole julgust. Julgust, et minna. Kuhu? Sinna, kus kuu on võtnud sihi, Treffneri koolile pannud peale kumava kihi. Kuu on asetanud koolile ballikleidi, tähed saadavad õhupallid ja soojad kallid. Jooksen suure hooga. Kuhu? Treffneri poole. Miks?

Et saada osa millestki, mida ma veel ei tea. Ma kirjutan kaardile veel ühe rea: palju õnne, Hugo Treffneri kool! Sulle ma tänutäheks päikese tooni!

TOIMETUS

Agnes Peitel
Annabel Tiido
Artur Tšuzas
Ats-Artur Ploomipuu
Eliisabet Raju
Ellinor Usai
Karin Pärtelpoeg
Kirke Karolin Tark
Madli Maran
Maia Serv
Markus Kaur
Marleen Meister
Marta Eller
Meribel Leppik
Miia Isabel Anipai
Mikk Artur Mikfelt
Mona Marii Toots
Paul Piirimäe
Roosi Raudsepp

KEELETOIMETUS

Annabel Tiido
Ats-Artur Ploomipuu
Eliisabet Raju
Jaan Artur Viirsalu
Kirke Karolin Tark
Madli Maran
Meribel Leppik

HUGO KIIDAB...

tõelisi patrioote, kes soetavad nii uue almanahhi kui ka 3. käsiraamatu

MAURUS LAIDAB...

neid treffneriste, kes pole veel ballipiletit ostnud

JUHENDAJA

Age Salo

PEATOIMETAJAD

Miia Isabel Anipai
Maia Serv

KAANEPILT

Roosi Raudsepp

KOOMIKSID

Agnes Peitel

ILLUSTRATSIOONID

Ellinor Usai
Oliver Kikas
Roosi Raudsepp

KÜLJENDUS

Markus Kaur

HTG 140. AASTAPÄEVA JUUBELILEHT

- Kooli muuseum särab uues kuues**
Mikk Artur Mikfelt, E23 & Paul Piirimäe, E23
- Uue-Jaani kalmistul avati Elsa Treffneri mälestustahvel**
Madli Maran, C21
- Kuidas piiritus aitas kaasa kooli käekäigule**
Artur Tšuzas, D23
- Klassipusade minevik, olevik ja tulevik**
Meribel Leppik, E23
- Seitsme aasta jooksul sepistatud teosed said kaante vahele**
Agnes Peitel, A22 & Ellinor Usai, B22
- Treffneristidest mardisandid: predraama ja õpetajate töökoormus**
Miia Isabel Anipai, A21
- Treffneri kolmas püha raamat**
Kirke Karolin Tark, C22
- Algaja treffneristi käsiraamatu sünnilugu**
Kristjan Luhamets, viilistlane 1999
- Intervjuu vilistlasega: minu vanaema Eda Ploomipuu**
Ats-Artur Ploomipuu, E22
- Kogu tööde Hugo vaimust**
Kirke Karolin Tark, C22
- Taasavaldu 110. aastapäeva lehest: Senitundmatu Hugo Treffner**
Uku Arold, viilistlane 1996
- Vilistlaste looming ja mälestused**
Juhani Püttsepp; Kristjan Luhamets; Ave Taavet; Aliis Aalmann; Kaarel Aadli
- Õpilaste naljad läbi õpetajate silmade**
Annabel Tiido, E23 & Marta Eller, D23 & Karin Pärtelpoeg, E22
- Kogugem püdi ja hoidkem padi**
Mona Marii Toots, E23 & Marleen Meister, D23
- Koomiksid**
Agnes Peitel, A22
- HTG õpetajate tsitaadid**
Eliisabet Raju, E23

Kooli muuseum särab uues kuues

Hugo Treffneri gümnaasiumi 140. aastapäeva raames tutvustatakse kooli muuseumis uuendatud väljapanekut

Mikk Artur Mikfelt, Paul Piirimäe, E23

Täpselt kooli muuseumi 15. sünnipäeval, 5. detsembril tutvustatakse Treffneri 140. aastapäeva raames uuendatud väljapanekuga muuseumit. Vestlesime õpetaja Aare Ristikivi ja nii muuseumi minevikust kui ka tulevikuplaanidest ning sellest, mida uut muuseumis näha võib.

15 aastat tagasi pidi õppenõukogu otsustama, kas vabasse keldriruumi tuleb muuseum või jõusaal, hääletuse tulemusena otsustati muuseumi kasuks. Seejärel alustati püsinaatuse loomisega, mille käigus koguti muuseumi tarbeks palju huvitavaid esemeid.

Õpetaja Ristikivi enda lemmikeksponaat on ammuse direktori Konstantin Treffneri kihlumisest teatav post-

kaart, sest ametlikud dokumendid näitavad harva üht koolipapat inimlikust küljest. Samuti võib kummalise esemena välja tuua 1998. aasta tulekahjus kannatada saanud tuubatoru.

Ka õpetajad on muuseumisse isiklikke materjale toonud, näiteks saab tutvuda õpetaja Anneli Saarva õpilaspäeviku ja õpetaja Kristiina Punga kooliaegsete konseptidega. Palju on õpetajate vanu õpikuud, kuid ka õpilastelt ära korjatud spikreid.

Rääkides muuseumi tulevikuplaanidest ja uuendusvõimalustest nõustus Aare Ristikivi töösiasjaga, et praegu pole veel piisavalt käsitletud legendaarseid õpetajaid. Siiski on muuseumi koridoris üleval õpetajate fotod ning iga ajastu vitriini sahtlis on sel ajal rohkem silma paistnud õpetajate nimekirj. Viimastel

aastatel pensionile jäänud õpetajatega tehtud intervjuud on samuti muuseumis kõigile lugemiseks.

Õpilasi paelub alati 1998. aasta tulekahju stend, kuid Ristikivi enda arvates on just aastad 1920-1940 illustreeritud väga huvitavate materjalidega. Neid vaadates võib aru saada, kui vähe kool ja sellega seotud inimesed tegelikult muutunud on. Vabadussõja ja teise maailmasõja kohta tehtud plakateid on õpetaja Ristikivi kasutanud tundides, et näidata, kuidas kõik pöördelised sündmused on puudutanud otseselt ka meid ning kuidas ajalooõpikus kirjeldatud muutused tabasid inimesi, kes liikusid nendessamades klassiruumides ja koridorides, kus meiegi.

Uue-Jaani kalmistul avati Elsa Treffneri mälestustahvel

Madli Maran, C21

Osana Hugo Treffneri Gümnaasiumi 140. juubeli tähistamisest avati 8. detsembril Uue-Jaani kalmistul Elsa Treffneri hauaplaat. Selle puhul uuris Miilang HTG huvijuhilt Uve Saarelt ja varasematel juubelitel välja antud kirjutistest, milline oli Elsa Treffneri panus kooli arengusse ja püsimajäämisesse.

Elsa Treffner (neiupõlvnimega Ermas) sündis Pärnumaal Abja vallas 1862. aastal. Hugo Treffneriga abiellus ta 1888. aastal Peterburis. Treffneristide mälestustes oli Elsa oma abikaasast täiesti erineva iseloomuga. Vastukaaluks energiast pakatavale Hugo Treffnerile oli ta tagasihoidlik ja mitte eriti seltskondlik. Treffnerite abielu kestis 24 aastat

kuni Hugo Treffneri surmani 1912. aasta 29. veebruaril. Lapsi neil polnud.

Hugo Treffneri eluajal töötas Elsa koolis eelkõige majapidajannana. Ta hoolitses toiduvalmistamise eest ja hoidis silma peal kooli rahaasjadel. Kui Hugo Treffner 1912. aastal suri, jätkas Elsa veel aasta aega kooli ülalpidajana. Ta taotles endale ka kooli pidamise õigust, kuid seda Venemaa Rahvahariduse Ministeriumi endise direktori lesele ei andnud, kuna naisel puudus I järgu eraoõppeasutuse pidamiseks vajalik haridus. Nimelt oli Elsa Treffner omandanud vaid keskhariduse ja algkooliõpetaja kutse. 1913. aastal sai Treffneri kooli uueks direktoriks hoopis Vladimir Uspenski.

Kui Elsa Treffner 1944. aastal suri, maeti ta Tartusse Uue-Jaani kalmistule Hugo Treffneri kõrvale. Erine-

Elsa Treffneri hauaplaat Uue-Jaani kalmistul

valt Hugo Treffneri hauast, millele oli 1933. aastal kooli 50. juubeli puhul püstitatud mälestussammas, jäi Elsa haud hoopis tähistamata. HTG 140. aastapäeva eel hakkasid vilistlaskogu ja kooli juhtkond esotas toonase vilistlaskogu aseesimehe Mart Orava ja huvijuhil Uve Saarega uurima Elsa Treffneri tegemiste kohta pärast kooli tööst kõrvalejäämist. Kui avastati, et tema viimne puhkepaik asub Tartus Uue-Jaani kalmistul, otsustati Elsa Treffneri nime

Kooli 140. aastapäeva puhul tehtud uuenduskuuri käigus on värskendatud püsivaid näitusi ning rohkem saavad seekord tähelepanu klasside lipud, mida on vahepeal kogunenud omajagu.

Kooli muuseumi olulisusele pilku heites arvab Ristikivi, et muuseum on tähtis tagamaks õpilaste side kooliga. Gümnaasiumitee on vaid kolm aastat pikk ning seetõttu tuleb kasutada kõiki vahendeid õpilastele Treffnoonia vaimu edasi andmiseks. Ühe osa sellest vaimust moodustab teadmine, et ollakse osa väärkast seltskonnast, kes on püüdnud maailma ja iseennast paremaks luua juba üle saja aasta.

Olulise tulevikuplaanina toonitas Ristikivi vajadust muuseum vähemalt osaliselt Interneti tuua, et meie kooli vilistlased, keda leidub kõikjal maailmas, saaksid sellele paremini ligi. Digiajastul jääb elust peamiselt maha vaid digitaalne jälg. Seetõttu tuleb mõelda, kuidas füüsilise muuseumi pärandit säilitada. Ka kogude korraliku kirjeldamisega on vaja tööd teha. Valmis ei saa muuseum kunagi – mäluasutus peab mõtlema, et see, mis praegu toimub, on homme juba ajalugu.

2000. aastate väljapanek muuseumis

Foto: Madli Maran

Kasutatud allikad:

Treffnoonia. Ühe kooli lugu. Ilomets, I., Orav, M., Rohmetts, P.

Treffnoonia 110. Ilus, A., Jõgi, H., Kaalep, A., Laja, V., Liim, A.

Lehekülgi ajaloost 1883-1990. Treffnoonia toimetised I. Orav, M., Ilomets, I.

Hugo Treffneri Gümnaasiumi 50. aasta juubelialbum. Michelson, K., Karlson, F., Raag, A., Saks, E., Veski, J. V.

Kuidas piiritus aitas kaasa kooli käekäigule

Artur Tšuzas, D23

Kooli 140. aastapäeva puhul vestlesime Treffneri eelmise direktori Helmer Jõgiga, kes juhtis meie kooli üsna keerulisel perioodil (1987–2001), mille sisse mahtus nii Eesti taasiseseisvumine kui ka kooli tulekahju. Intervjuus võrdles Jõgi praegust ja endist Treffnerit ning meenutas huvitavaid lugusid kooli ajaloost.

Mis on koolis muutunud

Esimesena viskas Jõgi pilgu peale praegusele keemiaõpetajate ruumile, kus tema sõnul oli tollal foonikaruum ja selle vastas raadioruum, kus õpetaja Uve Saar ajutiselt pesitses ja kust kooli legendaarne 1998. aasta põleng alguse sai. Nii füüsikaklass kui ka füüsikaõpetajate ruum hävisid tollal peaaegu täielikult kooli põlengus. Direktor meenutas, kuidas pidi mitu korda paluma haridusministrilt nende ruumide taasehitamist, mida lõpuks tehti.

Liikudes praeguses auditooriumis, nentis Jõgi, et seal oli võimas spordisaal, kuhu paljud tulid kui muuseumisse – see oli niivõrd ilus.

Meie kooli ühe populaarseima õpilaste kogunemispäiga kohta rääkis ta järgnevat: „Aatriumi ehitus oli minu otsus – arvasin, et õpilastel peab olema mingisugune kogunemiskoht. Tagantjärele mõeldes oli see väga õige otsus. Hiljem hakkasid teised koolid just Treffneri eeskujul ehitama selliseid kahte korrust läbivaid aatriume,“ seega need aatriumid, mida me praegu näeme riigigümnaasiumites, võivad olla osaliselt või täielikult inspireeritud just Treffneri arhitektuurist.

Aula ja matemaatikaklassi vahel oli kunagi Jõgi kabinet, kuid pärast põlengut kolis see teisele korrusele ülejäänud kantselei ja administratiivtöötajate juurde.

„Aulas oli minu ajal lava, aga lasin selle ära lammutada – mulle üldse ei meeldinud, et keegi on justkui kõrgemal kui teised,“ rääkis Jõgi. Tema ajal oli ka marmortahvel pisut teises kohas: „Seal, kus praegu on auk, oli varem sein ja keskel asetses uks, mille kohal see oli. Minu mäletamist mööda leidsid Vabadussõjalaste marmortahvli tavalised Eesti töömehed, mitte Poola restauraatorid,“ märkis direktor. Huvitav, et Uve Saare ja Helmer Jõgi versioonid siinkohal erinevad.

Kuidas on muutunud ruumid, kus Jõgi ise gümnaasistina valemite ja teoreemidega vaeva nägi? „Praeguses raamatukogus oli minu ajal matemaatikaklass, kus ma ise õppisin. Mäletan, et istusin tagapingis – seal, kus praegu seisab arvuti printeriga – ja laua peale oli kirjutatud „Lipso on loll“. „Jutt käib legendaarsest korvpallurist Jaak Lipsost, kes on samuti HTG vilistlane.

Direktoriks saades oli Jõgi suureks unistuseks teha raamatukogu kahekoruseliseks, suurte riulitega, nagu ülikoolides. Erinevate Muinsuskaitseametiga piirangute tõttu ei olnud seda väga võimalik realiseerida.

Kus Treffneristid Jõgi ajal pidutsesid

„Noh, siis kui mina õppisin, käisime me Ülikooli klubis Tähe tänaval. Mängisime korvpalli ja pärast seda läksime edasi õlut jooma. Ülikooli kohvik oli väga äge koht. Mäletan, et istusin laua taga, jöin õlut, kõrval istus direktor. Andsin talle märku, et mul on õlu jaoks viis rubla puudu, palun toetada, ja direktor toetas, resoluutselt toetas!“ meenutas direktor oma õpinguaegu.

Huvitavaid lugusid

Koolis kunagi asetsenud katlamaja kohta jutustas ta nõnda: „Kui koolis oli katlamaja, oli seal masuudi tank, kuhu töömehed küttemasuuti panid. Ükskord võtsid töömehed kõvasti viina, panid midagi mööda ja 8 tonni masuuti voolas maapinda. Kui mina kooli direktoriks tulin, paiskus see kõik Emajõkke – vot see oli pahanud. See sattus uudistesse ja Keskkonnaamet hakkas ka sellega tegelema, aga lõpuks saime olukorra lahendatud.“

Helmer Jõgi juhtimise aega mahub ka NSVL-i lagunemine ja Eesti taasiseseisvumine – väga eripärane periood, mil koolis juhtus erinevaid asju. „Kuna KGB poolt kontrollitud paljundusmasinad, mida koolis Nõukogude perioodil kasutati, vajasisid tööks piiritust, siis toodi seda igakuiselt siia kohale. Kui Eesti taasiseseisvus, läksid paljundusmasinad KGB kontrolli alt välja ja

Jõgi otsus kooli aatrium ehitada on tagantjärele mõeldes olnud väga õige

nende kasutamine põhimõtteliselt lõppes, küll aga toodi piiritust kohale veel mitu kuud. Seega oli Treffneri koolis ühel hetkel 80 liitrit piiritust. Treffner oli toona töömeeste seas väga kuulus selle poolest, et me olime ainuke kool Tartus, kus oli sellisel hulgal piiritust. See meelitas siia erinevat sorti töölisi, kes hea meeleaga käisid piirituse eest kord torusid parandamas, kord seinu maalimas. Oi kui palju häid asju me omal ajal selle piiritusega kooli jaoks ära tegime.“

Kooli põleng

Põlengule järgnev periood oli Jõgi sõnul väga hullumeelne aeg. Eriti raske oli Aime Pungal, kes pidi tunniplaani tegema samaaegselt 13 erinevas koolimajas õppivate õpilaste ja õpetajate jaoks. Jõgil oli kolm kabinetti kolmes erinevas hoones, mis tekitas samuti omajagu segadust. Õnneks oli koolil palju toetajaid. „Mäletan, et kui kuu pärast põlengut pidime kooli aastapäeva tähistama, oli meil juba eelnevalt broneeritud Vanemuise teater järjekordseks suurejooneliseks tähistamiseks, ent kuna peale põlengut

Klassipusade minevik, olevik ja tulevik

Meribel Leppik, E23

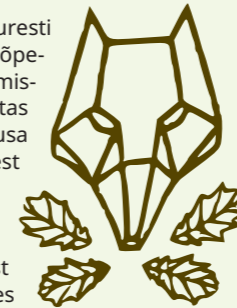
Klassipusad on imeline võimalus klassi eripära ja ühtsuse näitamiseks. Koolis võime neid kohata suurel hulgal ning kirjus valikus. Kas me aga teame, kust said klassipusad alguse ja mis on iga pusa disaini mõte?

Huvijuht Uve Saarega klassipusade teemal vesteldes tuli välja mitmesugust uut ja põnevat. Klassipusade traditsioon on umbes 10 aastat vana. Enne seda polnudki mingit füüsilist tunnust, mis näidanuks klassi ühtekuuluvust. Tantsutaladel on olnud pused kõige kauem ning võib arvata, et just neilt võtsidki snitt esimesed klassipusade loojad. Kui küsisime Uve Saarelt klassipusade olemuse kohta, tunnistas huvijuht, et tal pole kindlat seisukohta ning jääb neutraalseks. Lisaks arvab ta, et ka tema oleks oma kooliajal klassipusa kandnud, kui neid oleks siis tehtud. Veidi muret tekitab talle aga see, et pused võivad üldiselt riietumisstiili koolis lõdvemaks muuta. Peamine on see, et pusa oleks soliidne, mugav ja soe (viimane on Treffneris ilmselt tähtsaim).

C21 Kindlasti ei tohi unustada, et klassipusa tegemine on peale klassi ühtsustunde näitaja ka üks armas ja tore projekt. Anna Malena Kuris kirjutas, kuidas disaini luues sooviti, et pusal oleks klassimaskott, klassinumber (C21) ja õpilase hüüdnimi ning et üldiselt tuleks selline tore, armas ja mugav riideese. Madli Maran lisas, et klassi maskott Potsataja on paljudele ilmselt meelde jäänud C21 klassijuhataja Ave Külteri kehatuses. Nimelt astusid Ave Külter ja C21 tollane abiklassijuhataja Ott Maidre rebaste ristimisel tantsupõrandale Potsataja ja Gena kostüümides.

C19 pusa on suuresti inspireeritud õpetajate nimedest ja ütlemistest. Grete Tõniste kirjutas oma klassi pusede saamisloost järgmist. Pusa tagaküljel on hundi logo ja vahtralehed, sest need olid ka klassilipu peal. Hundi idee tuli sellest, et nende klassijuhataja oli Erika Hunt. Kapuutsi peale kirjutati Saima Kaarma sõnad „Füüsikat ei oska, raamatuid ei loe.“, sest just nii iseloomustas õpetaja looduslapse esimeses bioloogiatunnis.

C22 Hea pusa retsept koosneb loovusest ja koostööst. Kirke Karolin Tark rääkis, et algul oli muidugi raske disaini osas konsensust leida, kuid kui see õige idee lõpuks lauale laoti, olid kõik vaimustuses. Otsustati, et igaüks joonistab pusal ühe lille. Kokku tuligi üks armas lilleaed. „Mõeldud-tehtud ja nii me saimegi endale pusa, mille kohta on teiste klasside õpilased öelnud, et see on nii ilus, et nad kannaks seda niisamagi, isegi kui seal klassi peal poleks (äkki peakski tootma hakkama).“

Enne klassipusaid said õpilased tellida endale kooli T-särke, millel oli kujutatud Hugo Treffnerit. Võib oletada, et särkide traditsioon häabus ja pused ei hakatud varasemalt tegema, sest pärast kohustusliku koolivormi kaotamist tahtsid õpilased pigem üksteisest eristuda. 1998. aastal avaldas direktor Helmer Jõgi siiski soovi, et koolil võiks olla oma koolivorm, kuid paljudele see mõte ei meeldinud. Lisaks ütles huvijuht, et ilmselt ei saa ka klassipusad tuleviku kohustuslikuks. Kui miski on sunduslik, siis inimestel tekib kohe vastumeelsus.

Kolm tegurit, mis teevad klassipusast just klassipusa, on sümboolne värv, üks vahva tegelane ja lünnunumber. Enamasti valitakse pusa värviks oma klassi värv või mõni selle varjund, millele lisaks on osad klassid teinud neutraalsust armastavatele klassikaaslastele ka musta värvi pused. Vahvad tegelased pused peal on tavaliselt klasside maskotid või multikategelased, kuid miks mitte ka näiteks aatomi kujutis, mis on A19 pusal. Miilang küsis erinevate klasside õpilastelt ja vilistlastelt nende pusede disaini olemuse ja kujunemise kohta.

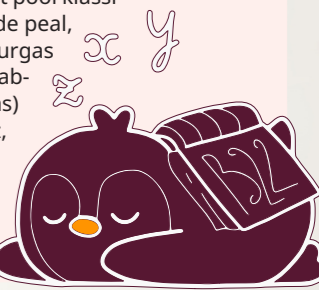
B20 pusal on esindatud klassi maskott, mille saamisloogu on teistest üsnagi erinev ja meeldejääv. Kärt Trinity Sillaots kirjutas, et idee klassipusal lehmakest kujutada tuli sellest, et ühe klassivenna perekonnanimeks on Milk ning teisel klassivennal on lihtsalt kodu 100 lehma. Kuid kas peaks ainult pusedega piirduma? „Kusjuures meil oli juttu, et teha ka spordisärgid ja teistest erinevaks ka bokserid, aga see jäi kahjuks ainult plaaniks.“ (Kärt Trinity Sillaots) Lisaks kirjutas Kärt, et lehmakesel on käsi püsti (sümboolseerimaks tublisid õppureid) ning kroon peas (siiski ristimise võitjad).

B21 klassipusad aitavad meeles hoida vanu häid rebaste ristimise aegu. Loomulikult on see ka selline üritus, mis naljalt meelest ei lähe. Annika Aho kirjutas täpsemalt B21 klassipusade disainist. Pusa tagaküljel on klassi maskott roosa panter, kes kannab jaapani kimonot ja traditsiooniliselt kasa peakatet, meenutades riikideteemalist rebaste ristimist.

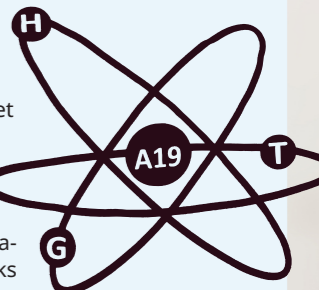

B22 klassipusade sümboolika on seotud ühe naljaka juhtumiga kümnendast klassist. Marta Joonas kirjeldas seda täpsemalt. B22 pusa peal on uninud klassi maskott pingviin. Oli parasjagu enesehoolduse tund, mis toimus kolmapäeval viienda tunni ajal, ja kõik olid väga väsinud. Kuna räägiti ka unest, oli vähemalt pool klassi juba magama suikunud (mõned pikutasid pinkide peal, mõned laua peal, üks klassivend tuli taga nurgas päriselt üles äratada). „Sellepärast pingviin magabki, et oleme ühtselt üpris unised.“ (Marta Joonas) Tähed z, x, y on tulnud magamise tunnusest zzz, kuid sümboolseerivad tundmatutena matemaatikat, kuna tegemist on ikkagi reaalklassiga. Raamat pingviini seljal tähistab muidugi õppimist ning selle kaanele on kirjutatud ka B22.

A21 Mõnikord on hea teha vahvatest multikategelastest keegi kurjakuulutavam. Oma klassi pusedest rääkis lähemalt Miia Isabel Anipai. A21 klassipusa kaunistab lohe Astel, „My Little Pony“ multifilmist. Astel oli juhuslik, aga kindel valik. Lisaks ei ole lillasid tegelasi ka niivõrd jalaga segada. „Kellele ei meeldiks lilla draakon?“ (Miia Isabel Anipai) Lohe disainis B20 õpilane Susanne Lannes. Pusal olev tegelane erineb mõnevõrra Astlast, olles kurjakuulutavam ja suurejoonelisem, aga sobib siiski temaatikaga.

A19 klassipusad põimivad hästi kokku füüsikateadmised ja Siim Oksa Fordi. Helena Laving kirjeldas seda esialgu segasena tunduvat seost täpsemalt. Klass tahtis, et pusal oleks midagi, mis viitaks reaalsuunale, pigem midagi füüsikaga seonduvat (ilmselt sellepärast, et Siim Oks oli nende klassijuhataja). Mitu korda käis läbi, et miski võiks Oksale endalegi viidata. Nii mõtles A19 mehaanikaülesannete ja elektriskeemide peale. Viimaks valiti aatomi kujutis, mille tuumas on A19 ja ümber tiirlemas HTG tähed. Siim Oksaga, kelle hüüdnimi oli Ox, seostati pusa väikese sisenalja kaudu. Nimelt sõitis Ox tollal Fordiga. Pusa omaniku nime ümber tehti logo, millele kirjutati „Oksfordi ülikool“. Pusa seljale aatomi kujutise alla sai igaüks ise valida näiteks hüüdnime, mõne laulu sõnad või millegi muu taolise. Helena valis sinna sõna „gambakas“, sest ta mängis sellist pilli nagu gamba.

Loodetavasti inspireerib see uurimus nii praeguseid kui ka tulevasi Treffneri kooli lende jätkama klassipusade traditsiooniga, mille teeb eriliseks just õpilaste omaalgatus, sisenaljad ja ühtsuse näitamine.

Taasavaldus 110. aastapäeva lehest: Senitundmatu Hugo Treffner

Uku Arold, vilistlane 1996

Treffneristidele on nende kooli asutaja veidi suurema tähendusega ja seetõttu teatakse temast ka veidi rohkem – korratakse tema omapärast elulugu ju pea igal Trefffoonia tähtsamal aktusel. Ka Milangus on Treffneri biograafia korra avaldatud ning põhifaktid saab entsüklopeediastki. Seetõttu sisaldab see põgus ülevaade Treffnerist vaid seni vähetuntud või tundmatuid fakte.

Hugo Treffner & sõnapidamine

Treffneri gümnaasiumi omaaegne õpilane Hansen on härra Maurust läbi ja löhki sõnapidajaja ja aumehena kirjeldanud, üks teine HTG omaaegne õpilane mäletab aga järgmist juhtumit: „Treffner võttis mu lahkesti vastu, kirjutas suurde raamatusse kõiksuguseid andmed minu kohta sinise ja tegime kindlaks, kui palju ma semestris pidin talle maksta. Sõbralik jumalagajätt ja mu põse ning kaela siliitus suure habemega. Umbes kuu aja pärast tuli mu isa linna ja jälle läksime Treffneri juurde. Treffner ütles nüüd mu isale kooliraha mõne rubla võrra kallimana. Ma julgesin tähendada, et härra direktor, meie leppisime ju nii-palju peale kokku. Treffner sai vihaseks ja ütles, et kas sul häbi ei ole isa juuresolekul valetada.“

Hugo Treffner & tema õiglustumine

Kaheldav on, kas Treffner ka oma tegudes ikka alati õiglane oli. On teada, et Hugo oli tuntud boheemlane („Kooli direktriss oli madame Vosskressenskaja – peen, haritud ja tark inimene, vürstlikust soost, millisti asjaolu vana keigar Treffner meie alata meenutas,“ jutustab Puškini-nimelise tütarlastegümnaasiumi õpilane, kellele Treffner oli usuõpetaja). Samas on teada, et tuntud ärkamisaegne kultuuritegelane sattus Treffneriga konflikti eelnevat arvestades üpris kummalisel põhjusel: „Kolmandal kooliaastal oli tal boheemliku eluviisiga agressiivsuse tõttu ränk kokkupuude direktoriga, mistõttu tuli tal koolist lahkuda.“ Kas pole mitte nii, et ei nähtud palki oma silmas, aga pind teise silmas sai teisele saatustlikuks? Treffneri õigustuseks võib öelda, et ta polnud ainus, kes Hindrey eluviisist ärritus – Hindrey oli enne HTG-se tulekut samadel põhjustel juba Pärnu kroonugümnaasiumist välja visatud.

Hugo Treffner & õppiv eesti naispere

Treffner ei hoolitsenud sugugi ainult eesti meeste hariduse eest. Talle meeldis samuti väga haritud eesti neid. Kui viimased majanduslikult kindlustamatad olid, siis ei pruukinud õppimi-

ne sugugi alati pooleli jääda. Tihti võis see Treffneri käest saadud raha varal jätkuda. Selle tõestuseks on Eesti Nooresoo Kasvatamise Seltsi kaudu Eesti Tütarlaste kooli vaesemate õpilaste heaks 20 rubla annetamine Treffneri poolt. Hea tööt eest on Treffneri õppivaile eesti neidudele kindlasti ka vahetumat abi osutanud: „Kui juhtusin ühel päeval seal ükski olema, tuli sinisid direktor koos kümnekonna tütarlapsel. Viimased jäid minu tuppa. Ma ei tundnud neist ühtegi. Ka neil ei olnud minuga tegemist, vahtisime seal kui tummad. Treffner läks ise paberikotte tooma, et igäühele albertbiskviiti kaasa anda. Täitsime siis need kotid ja tütarlapsed läksid igäüks oma saagiga.“ [samas] Et meeldimine oli vastastikune, sellest järgnev mälestuskild: „Ent kõige algupärasem isik, mis meile, eesti tüdrukule, eriti oluline, oli meie usuõpetaja Hugo Treffner.“

Hugo Treffner & jalgratas

Samuti kummaline on Treffneri osalus Jurjewi Jalgrattasõitjate Seltsis. Muidugi oleks olnud Trefffoonia kasvandi-kenna vaadata, kuidas pikakasuline valge „luudhabemega“ pikas kuues vanahärrast direktor jalgrattaga mööda linna ringi tuiskab, habe tuules lehvides ja laup suurest kühnamisest higimulle täis, aga... „Tundi minekusi kasutas Treffner alati vooimeest. Treffner tuli kooli paraaduksele. Puhastaskurätk oli tal juba toas valmis vaadatud. Ta lehvitas seda ja vooimees pidi teadma, et Treffner tahab nüüd sõita. Kuid iga kord ei olnud kahehobusevooimeest. Treffner aga armastas ainult sellisega sõita. Kui platsil olid ainult ühehobusevooimehed, siis ta ootas, kuni üks neist ette sõitis. Mitte keegi ei tahtnud meelsasti tulla, sest vooimehed teadsid, et kui tuleb mõni kahehobusevooimees vastu kasvõi paarikümne sammuga pärast, siis laseb Treffner ühehobusevooimehe lahti, maksab talle kinni oma kümme kopikat ja sõidab edasi kahehobusevooimehega.“

Hugo Treffner & tarkus

„Treffner näeb kõik, Treffner kuuleb kõik, Treffner teab kõik, armastas ta tihti rääkida.“ Kas Treffner tõesti kõike teadis, on rohkem kui küsitav. Korra läks talle teadmatus aga päris kalliks maksta. Ja seda üpris tähtsas asjas: „Maja ostmise toimus Treffneril nähtavasti lootuses, et rikas naine aitab ta võlgadest päästa. Nimelt kosis ta varsti pärast seda, kui mina sinna kooli läksin, ühe Mulgimaalt pärit tütarlapse Elsa Ermase.“ (Elsa Ermas oli tiheda Treffneri tuttava, Peterburi advokaadi öde.) „Seesama advokaat korraldas asja nii, et tema õe ja Treffneri laulatus toimus Peterburis. Viimases oli kehtiv eriline seadus, mis nägi ette, et need, kes seal abielluvad, jäävad kumbki

oma varanduse omanikuks. Seda seadust Treffner ei teadnud. Hiljemini levis aga Moskvas laialt jutt sellest, kuidas üks Baltimaade koolidirektor laskis ennast sisse vedada.“ Nii oli Treffneri plaan naitumisega oma majanduslikku olukorda parandada lörriläinud, aga naine oli vähemalt võetud: „Ja ka muidu ei olnud nende abielu nii, nagu peaks olema. Nendevahelisi kokkupuuteid oli väga vähe. /---/ Nende peamine kokkusaamiskoht oli lõunalaud, kus nad kahekesi koos sõid. Nii et Treffneril nagu perekonda ei olnudki.“ Niisiis oli abiellumine Treffnerile täielik fiasko. Treffnerile, kes arvas, et teab kõike, sai otsustavaks naise varanduslik seis ja seegi ei toonud talle mingit kasu. Rääkimata veel „lisaproductina“ saadud varanduse omanikust Elvast, kellest ka abikaasana asja ei olnud.

Hugo Treffner & juhtpositsioon

Treffner oli esirinnas kõigis suuremates ärkamisaegsetes üritustes („Aleksandri kool“, I Üldlaulupidu), kuid alati jäi ta teiste varju. Võib-olla ta ei tahtnudki esimehe olla? Vaatame, mis sai Eesti Kirjameeste Seltsist peale Jakobsoni surma ja Mihkel Veske lahkumist, kui Treffnerist sai Jakobsoni liini peamine jätkaja: „Pärast Veske lahkumist kodumaalt 1885. aastal, pääsesid seltsi etteotsa mehed, kellel polnud niigivõrd eeldusi selle, kui rahvusliku kultuurikeskuse juhtimiseks. Ei poliitiliselt naiivne ja organisereerimisvõimetu K. A. Hermann, veel vähem aga säärane põhimõttele sekeldaja nagu H. Treffner, suutnud seltsi jätkuvast allakäigust päästa. Lõimitamiseni ulatuv truudamallikuse demonstreerimine sai ikka enam tavaks.“ Treffneri lõimitamist on tähele pannud teisedki: „Orjaajal tekkinud eesti talupojakaval ja silmakirjalik alandlikkus olid temas äärmuseni arenenud.“ Kui meenutada veel ajalehe Oma Maa viirelemist, on arvatavasti selge, miks Treffnerile juhtpositsiooni ei usaldatud – kardeti liigset võimukummaridamist, see aga oleks kõigi rahvuslike institutsioonide populaarsuse kaastroofiliit vähenemist tähendanud.

Hugo Treffner & eesti kirjandus

Vähe on teada Treffneri kirjanduslikust tegevusest. Kuna tema panus eesti kirjanduslikku teadku kui suur polegi, siis on selle vähesel piiratud tuntuks täiesti mõistetav. Mahult suurimad on arvatavasti tema kaastööd omatoimetatavale ajalehele Oma Maa. Alguses piirdusid need vaid juhtkirjadega, hiljem aga on toimetaja kirjatükke selles väiksetiraažilises järjejutuajakirjas järjest rohkem. Praktiliselt üldse pole räägitud Treffneri luulekatsetustest. Need on leplikuse, kevade ja isamaa ilu teemadel. Eesti Hugo kummaridajatel pole siiski mingit põhjust viimase pärast rõõmust lakke karata, sest isamaa ilu teemalisi luo-

letusi on vaid üks, seegi plagiaat. Eks sõpra tuntakse hädas ja kolleegiga ollakse solidaarne. Vast sellepärast Treffner nii tuhihangeliselt toetaski 1890. aastal tuntud ärkamisaegse tegelase, hilisema venestusideoloogi Jakob Körvi üllitist „Luigemäe Olli“. Treffneri eestvõttel krooniti see Eesti Kirjameeste Seltsi IV võidupeol I auhinna. 1893. a ilmus teos raamatuna ja järgmise aasta algul näitasid Postimees ja Eesti Postimees, et „Luigemäe Olli“ on plagiaat prantsuse kirjaniku Chateaubriandi teoste „Atala“ ja „René“ saksakeelse väljaande tõlkekatkenditest vaheldumisi „Atala“ vabama järgendusega; proloogina on lisatud Henriku kroonikale toetuv ajalooline sissejuhatus eestlaste muistest vabadusvõitlusest. Prantsuse nimed on asendatud eesti omadega, krokodillidest on tehtud hundid ning indiaanlaste asemel on liivlased ja sakslased.

Hugo Treffner & alkohol

Treffner oli, nagu teada, tegev kõikvõimalikes seltsides. Loomulikult oli nende hulgas ka mõni karskusselts, sest karskusseltsi kuulumine oli tollal moeasjaks. Karskusselts, kus Treffner tegutses, kandis nime Karskuse Söber (versus pudelivend?). Ei tea, kas seltsi astumisel talle ka ülikooliaegsed tembud meenusid: „Näiteks kui ta kord koos oma kaasõpilasega lõbusalt aega veetis, tuli neile meelde, et paar kaasõpilast on kartseris, mis asetses ülikooli peahoone pööningul. Ja mis tegi Treffner? Ta võttis kummassegi tasku pudeli õlut ja kummagi mehe jaoks ühe kringli ning läks sooja peaga, nagu ta seal oli, öisel ajal pimedas mööda vihmaveetoru üles, andis asjad sõprade läbi akna kätte ja ronis jälle alla.“

Hugo Treffner & tema kolimine teise ilma

Sama vastuoluline ja mõistatuslik, kui oli olnud Treffneri elu, oli ka tema matust. Matuste korraldamisel selgus, et H. Treffner oli kogu Tartus viibitud aja olnud Tartu Jaani kiriku saksa koguduse liige. Ka matusetalitust oli läbi viima määratud Jaani kiriku abipastor V. Wittrock, kes oli tuntud kui aktiivne käremeelne baltisaksa ideoloog. Nii juhtuski, et Eesti Hugo matustel võis eesti keelt kuulda alles pärast kirikliku osa lõppemist, õpilaste ja H. T. tuttavate suust. Kuigi Wittrock eesti keelt suurepäraselt valdas, pidas ta põhimõtteliselt kõik oma kõned saksa keeles, mis Treffnerite muidugi üliväga pahandas.

Loodetavasti heitis see põgus ülevaade H. Treffneri elu vähetuntud tahkudele veidi valgust. Mõnel võis see purustada illusioone kindlameelset selgesuunalisest kultuuritegelasest, kuid kõik see on tõde ja aitab ehk objektiivsemalt hinnata Eesti Hugot, tema elu ja tegevust. Sellisena on H. Treffneri kuu eesti kultuuriloo ehk veidi selgepiirilsem ja täielikum, aga see on ta ise, mitte tühipaljas müüt. *C'est la vie!*

Vilistlaste looming ja mälestused

Palusime vilistlastel kirjutada oma HTG-aegsetest mälestustest või sellest, mis neil kooliga seostub. Meenutusi saab lugeda sellest, kuidas pea 40 aastat tagasi peale kooli aega veedeti, kuidas avastati koolimaja põleng, ning ka tunnetest, mis on kooliajale tagasi vaadates tekkinud. Aitäh Juhani Püttsepp, Kristjan Luhamets, Ave Taavet, Aliis Aalman ja Kaarel Aadli, et saatsite meile oma kirjatükid!

Start Tartu 1. Keskkooli poiste paberlaevukeste regatile Emajõel, aasta võis olla 1981. Loo autor Juhani Püttsepp on esimeses reas vasakult teine.

Pärast tunde Emajõe ääres

Juhani Püttsepp, vilistlane 1982

Mõeldes tagasi aastaise 1971 kuni 1982, mil mu igapäevane sootsium lähtus Treffneri ajaloolisest koolimajast, nüüdki unedes iha oma tolmuste nurkade, järskude treppide ja hämarate võlvkaarealustega kangastuvast, tunduvad toonased kevaded vesisemad ja talved lumisemad.

Koolimaja Jaani kiriku poolt ääristatud, tänaseks tasandatud kaldega nõlv kujutas endast külmade saabudes suurt liumäge, kus poisid pärast tunde vissi lasid nii püsti, port-felli peal istudes kui ka lausa kõhuli. Suusatunnis panime kohe Tähtvere pargi alguses oma Visud alla ja sõitsime läbi dendropargi ning mööda praegust maanteed Vorbusel. Kuidas selline ime võimalik oli, võiks täna küsida.

Kui saabus kevadine suurvesi, ei kulgetud Supilinna tänavail küll enam lootsikutega nagu 20. sajandi algupoole, kuid paastukuu vülisesid munakivisillustega tänavate veeres lausa tillukesed mägiojad alla Emajõe poole.

kõik loomulikult poisid, tolleaegse Tartu 1. Keskkooli 9.-10. klassi õpilased.

Lähtekohaks oli praeguse Kroonuaia (toona Komsomoli) tänava otsas asunud pontoonsild. Seal kukutasime igäüks oma vihikulehest volditud laeva stardikorralduse peale Emajõe lainetesse. Raudselt uppusid mõned neist kohe.

Kuid vahel leidsime münte Toome poe poriselt põrandalt, kuhu Supilinna lõnged napsu ostes kogemata pudistasid.

Pinnalejäänud alustasid suhteliselt käreas suurveevoolus ohtlikku teekonda finiši, Kaarsilla poole. Laeva-omanikud kulgesid siis oma aluseid silmas pidades kaasa kaldapealsel. Kindlasti seisatasime toona linnast otse jõkke kulgevate solgitorude suubumiskohtade juures, et korraks jälgida seal varitsevaid latikaõngitsejaid.

Oma laevukesti me kuidagi suunata ega aidata ei saanud – meeles on, et ühel võistlusel ületas Kaarsilla-aluse mõttelise joone vaid kolm neist. Kooli

teadetahvil selle regati tulemused muidugi ei kajastunud, sellal võis sealt lugeda käskkirju direktori kiitustega, rohkem küll lautustega kellegi mitterahuldava käitumise pärast.

Paremate õpilaste pildid seisid reas õpetajate toa lähisel autahvilil, mille-gipärast enamjaolt tüdrukud. Poisid siis imetlesid neid fotosid ja mõtisklesid, millisega neist õivikutest võiks küll tulevikus abielluda, et endast targemaid järeletulijaid saada. Kui klassiõhtul aga makilindil sahisvea ABBA „I'm just a girl“ saatel tantsuks läks, võis mõnelgi, vaatamata poiste vetus kiiruga sisserüübatud liikõrilonksule, esineda suuri raskusi, et julgeda üldse mõne klassiõe ees kummarduda.

Kindlasti andis toonane Treffner meile rohkem kaasa kui vanaemadele „kuus talve külakoolis“, sest tervelt üksteist sügist ju prõmmisime ühte ja sedasama koolimaja ust ning hobusevargaid me hulgast ei sirsunudki. Hobuste aeg Taarlinna tänavail oli ammuilma otsa saanud, kui lõputunnistusel oma hinnete keskmist ülikooli astumise ürituseks kokku arvutasime. Ja sellega tulime me toime!

“HTG ÕPETAJATE TSITAADID,”

„No India teid küll õigele teele ei vii.“

– Ülle Seevri –

„Äkki jõuluvana toob sulle jõuludeks kiirkõitja.“

– Karin Soodla –

„Ma vahepeal ka kasutan erinevaid sõnu, aga ikka mõtlen orbitaale.“

– Kaia-Riin Rohtmaa –

„1343 – kindlasti mõnel teist on see pangakaardi PIN-koodiks või midagi.“

– Indrek Pajur –

„No vaadake, ENSV ei huvitanud inimesi mingi vabadus või demokraatia, ei. Vaid kui poes banaani ei ole, siis ajab ikka närvi küll.“

– Indrek Pajur –

„Ärge kellelegi jumala eest öelge, et teile niimoodi ajalugu õpetatakse!“

– Kristiina Punga, daatumis number kaheksat kringliks tehes –

„You're young. You still have time to develop and blossom.“

– Marcus Hildebrandt –

„Tehes asju õhtusel ajal, olles poolsooda – mis kirjutatakse, muide, kokku.“

– Karin Soodla –

„Ja nüüd ei viska pindala ette, sest Te ei tea kolmnurga valemeid.“

– Ülle Hüva –

„Teate, mõnikord on mul Treffneri sööklasse sisenedes tunne, nagu oleksin ma BMW suunatulede tegija, maailma mõttetuium amet (etiketiõpetaja), ma ütlen.“

– Uve Saar –

„Teate, te olete üks trio, aga kuldseks ma teid küll ei pea.“

– Mall Matto –

„Mis organell on korrusmajadel?“

– Ott Maidre –

„Teid võib küll palju olla, aga minul on ainsana kõrgharidus.“

– Eve Paap, koorile –

„Mõnikord on küll selline tunne, et tahaks mõne asja lihtsalt aknast välja visata.“

– Toomas Jürgenstein, arvutile enda ees –

„Sumeritega päris nii ei ole, et kraabin maast veits tolmu ja hopsti, leidsingi midagi.“

– Raimond Lepiste –

„Teil kõigil on päris kenad koljud, ärge võtke midagi ette!“

– Raimond Lepiste –

„pp ei ole Peeter põrutab!“

– Eve Paap –

„No ega kann siis loll ei ole!“

– Ülle Seevri –